

EXCURSIÓ

AL

PUIG-SACAU.

21 à 24 JUNY 1884.

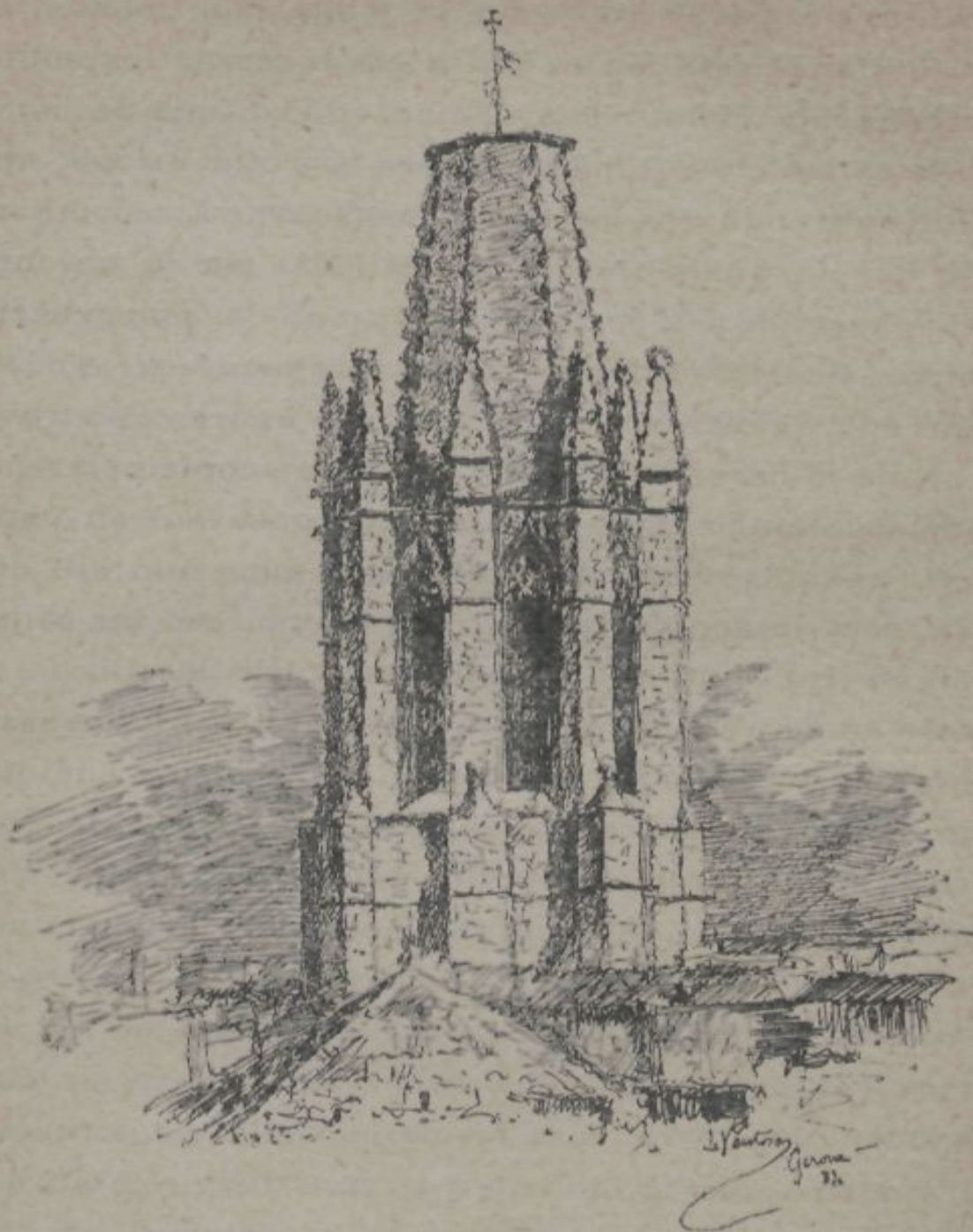
Surtirem lo dia 21 de Barcelona pera verificar la excursió al punt indicat, los socis Srs. Massó y Ventosa (Lluis), ab lo firmant; acompanyantlos lo qui es també membre de la CATALANISTA, Sr. Llopis (Joan), fins á Olot, d' ahont regressá á Barcelona.

Ab lo tren de la línea de Fransa de las 5 h. tarde (termómetro 26°, bar. 763 mm.), nos dirigirem á Girona pera ferhi nit. Un dia clar y seré, després de continuadas pluhas, nos permeté gosar de la vista dels paisatges tan variats com pintoreschs, que desde la línea s' oviran: las frescas riberas del Besós; lo Vallés ab la verdor de sas arbredas y vinyats contrastant ab los grochs rostolls ahont descansavan las garberas; la vall del Tordera, poblada de bosch de roures y suros; y després la embullada Selva, quina vegetació disfumava la fosca que anava extenentse y que era atapahida quan s' arribá á la immortal ciutat á las 9 h. 35 m. (ter. 22°, bar. 757 mm.)

Després d'haver sopat en la fonda dels Italians, emplearem lo restant de la vetlla en recórrer los solitaris carrers de la ciutat vella, pujant fins al pla de la Seu. Allí la calma era complerta: sobre la volta del cel, ahont brillavan tremolosos los estels, destacava sa enorme massa lo temple, quals líneas embolcalladas per la obscuritat s'agegantavan y 's perdían unintse ab las construccions vehinas. Sentats en los pedrissos del *Portal dels Apóstols*, tenint sobre nostres caps las inmóviles figuras que treballá en argila lo barceloní Claperós, las que contemplarem un moment á la claror de cerillas, nos gosavam en permanecer callats, *escoltant* la absoluta calma que allí dominava, sols interrompuda de tant en tant per las petjadas d'algun transeunt que ressonavan sobre las llosas, perdentse en las revoltas dels carrers vehins. Lo avansat de la hora nos feu abandonar aquell lloch, y descendint per la grandiosa escalinata, travessárem lo Portal de Sobreportas, nos parárem al peu del campanar de Sant Feliu, contemplant tot aquell conjunt ahont la fredor de la pedra y la espessedat dels murs recorda los temps de ferro de la Edat Mitja, y baixárem á trobar la Plassa de las Cols, notanthi algunas casas de construcció moderna, en las que s'han deixat porxos com los de las vellas construccions.

L'endemà, dia 22, de bon mati, nos dirigirem altra volta á la Seu visitant son interior y 'l claustre.

A las deu deixavam Girona (ter. 26°, bar. 757 mm.), en los cotxes que fan la carrera d'Olot, ab un temps seré; y á las dotze entravam á Banyolas, ahont ferem una parada de deu minuts (ter. 26°, bar. 747, seré, *cumulus*). A la 1 h, 55 minuts passavam per Serinyá, contemplant un moment sa típica iglesieta románica, travessavam l'ardit pont

GIRONA.—CAMPANAR DE SANT FELIU.

Dibuix de D. Lluís Ventosa.

sobre 'l congost del Ser, y arribavam després á Besalú, punt de confluencia de las carreteras de Girona y de Figueras. (De Besalú á Olot k. 20'723, y á Girona, k. 31'992). Desde aqui remonta la carretera lo marge dret del Fluvià,

entre vessants conresadas de vinyas y blats, que limitan á claps los boscos. Sobre 'ls cimals del marge oposat se distingeix la ermita ó santuari de Sant Ferriol, ahont s' hi fa aplech pel diumenge després de la festa del sant, que s' escau á 18 de Setembre. La vall està dominada per extensas serras sobre las que s' enlayra al lluny, en direcció á N. E., la elevadissima montanya de la Mare de Deu del Mont. A Argelaguer (k. 32, desde Girona—16 k. abans d' Olot), se fa cambi de tiro y 's repren la carretera quals costats van espessehint las rouredas, ovirantse á la ribera dreta Sant Juliá, montanya alta, y la ermita de Santa Magdalena dalt d' un puig conresat, ve tot seguit lo poble de Sant Jaume de Llierca (k. 36), y 's deix á la dreta lo poblet de Montagut, ab iglesia románica. Prop del k. 39, se vehuen sobre 'l riu los enderrochs d' un vell pont romá que dava pas al antich camí de ferradura, y poch després apareix Castellfollit penjat sobre 'l single basáltich que forma en la vall com un geganti grahó. En vista del poble á las 3 h. 05 m., deixárem lo cotxe pera poguer trauren una fotografia. Encar no haviam saltat á terra quan las nuvoladas que s' havian escampat per l' espay comensaren á llensar una forta gotellada, mentres lo tro retrunyia en direcció á Olot. A corre-cuyta tragué 'l *cliché* nostre consoci Sr. Massó, y agafant los trastets y prenent un guia tirárem carretera amunt, travessárem lo Fluviá per una bona passera de pedra y pujant la fadigosa costa, mes fadigosa encara per la xafagor de la tarde, crehuárem Castellfollit y 'ns afanyárem á arribar á Sant Joan las Fonts. La pluja era cada vegada mes espessa; prenguérem lo camí que conduheix al poble, y abans d' arribarhi nos soplujárem en la casa del pare polítich de

nostre consoci Sr. Vergés, quin senyor nos atengué ab tota amabilitat y 'ns oferí acompanyarnos á visitar la celebrada iglesia románica. Passat lo xáfeh, nos hi dirigirem per entre viaranyes que s' obran en lo boscatge, qual pujada verdor encisava, rabejada d' aygua. Mentres estavam visitant la iglesia torná á retrunyir lo tro y 's desencadenà la tempesta ab tota la seva forsa. La fosca anavavenint, y no tinguérem mes que resoldrens á emprendre lo camí cap á Olot, encabits com poguérem sola parayguas. Los llampechs se succehian, los trons repercutian sos ecos en aquellas fondaladas, y la aygua, cayent ab furia, s' agombolava en los torrents y xaragalls dels rápits ayguavessos, llantsantse al riu en milers de cascates per sobre las mollosas rocas, ó sobreixint damunt las resclosas de las fábricas de paper. L' espectacle era grandió; y fins en mitj de la incomoditat que sentíam, nos paravam de tant en tant á contemplarlo. Per fi, després d' haver descansat un ratet en una casa, esperant en vá que 'l temps millorés, poguérem arribar á Olot á entrada de fosch, rendits de cansament y mullats de cap á peus.

Nos aposentárem en la fonda de *La Estrella*, qual tracte es molt recomanable, y en havent assecat nostras robas y reparat las forsas ab lo sopar, anárem á visitar á nostre consoci delegat D. Joseph Saderra, ab qui passárem un rato molt agradable, mostrantnos excelents vistas fotogràficas de la vila y sos contorns, y altres objectes de sa colecció arqueològica; fent ofrena á la Associació de la reproducció fotogràfica d' un curiós capitell románich de Sant Salvador.

Lo dia 23, á las 6 h. 05 m. (ter. 16°, barómetre 741 mm., seré, *cirrus*), sortíam d' Olot en cavallerías y ab un

guia, en direcció á Sant Privat. Seguírem la carretera de Vich que s'estén en línea recta en mitj de la plana. Los camps verdejants se perdían en un horisó tan cat per revingudas cordilleras. A nostre davant O. S. O., s'alsava 'l Puig-Sacau, enmarletat d' una alterosa singlera, que 's donava la ma per la esquerra ab las montanyas de Las Corts; á la dreta teníam los Pirineus y darrera la Mare de Deu del Mont. A las 6 h. 12 m., eram al Fluviá, que 's passa per una palanca entre-mitj de marges molsosos y tremolants pollancres. Sobre 'l inmens llit de lavas que cobreix tota la plana y que dessecá 'ls grans estanys que antiguament hi havia, se notan ufanosos sembrats, entre 'ls arbres y las vinyas. En certs punts lo sol del terror deixa veure, com dessota d' un llens, las sinuositats del pedruscall volcánich que allí 's depositá en temps geològichs en espantosa confusió. A las 6 h. 31 m., deixant la carretera, preníam á la dreta per lo camí carreter de Sant Privat. Lo paisatge es cada vegada mes encisant: á las 6 h. 40 m. passárem per prop la *casa Mata-bosch* y dos minuts després se travessá altra volta 'l Fluviá á gual passant de la vora dreta á la esquerra. A las 6 h. 54 m., som al *vehinat d' en Cirera*; cap á la dreta un caminet de ferradura nos porta á las 7 h. 06 m., al *vehinat nou d' en Mallol*, y á las 7 h. 40 m., entrém á Sant Privat. Tota aquesta part del camí es d' una bellesa sorprenent. Los saules, roures, pins y mil altres arbres vorejan los rechs per ahont la aygua corre abundosa jugant á son pler per lo rocam, ó extenentse en petites gorgas; las casas de pagés y 'ls rústichs vehinats ab sas balconadas de fusta resseca, d' ahont penjan las panotxas, y sas parets terrosas, contrastan ab lo fons vert

dels prats ó dels conreus; y la [riera ja passa besant los marges silenciosa, ja salta brunzent entre 'l rocam al fons de son llit, al peu dels singles.

Lo poble de Sant Privat (2 horas d' Olot), está constituhit per una munió de pagesias escampadas entre las hortes y 'l boscatge, formant son centre un grupo de casas d' aspecte pintoresch al entorn de la plassa de la iglesia á la qual s' entra per una volta. Pertany al partit d' Olot, provincia y bisbat de Girona; té Ajuntament, reb lo correu per Olot, y conta ab tres hostals, un d' ells dit *Cal Monjo* situat á la plassa. Son clima es fret; y las distancias als pobles vehins son las següents:

Mallol.	30 m.
Puigpardinas.. . . .	30 »
La Pinya.	1 h. —
Ridaura.	1 » 15 »
Vidrá.	3 » —
Joanetas.	1 » —
En Bas.. . . .	1 » 15 »
Las Presas.	1 » —

La iglesia parroquial, baix la advocació de Sant Privat y la Verge de las Olletas, és de planta y estructura románicas com ho revela son campanar. Fou renovada en 1752 indicantho la inscripció que hi ha en la llinda de la porta. L' aspecte de la fatxada y 'l del interior res té de notable, essent sos altars d' estil barroch. En lo presbiteri se conservan adossats á un costat y altre á la paret, uns banchs d' alt y treballat respatller, terminat ab grans fullatges de talla del propi estil, no desprovists de elegancia y sumptuo-

sitat. Com a recorts de la primitiva construcció romànica poden, sens dubte, citar-se dos capitells que sostenen la pica de la aygua beneyta, l' un dells ab fullatge y l' altre historiati, molt curiosos, en especial lo segon.

A las 8 h. 40 m. (ter. 19°, bar. 713 mm. *cumulus*), sortiam del poble seguint la vora esquerra de la riera de Sant

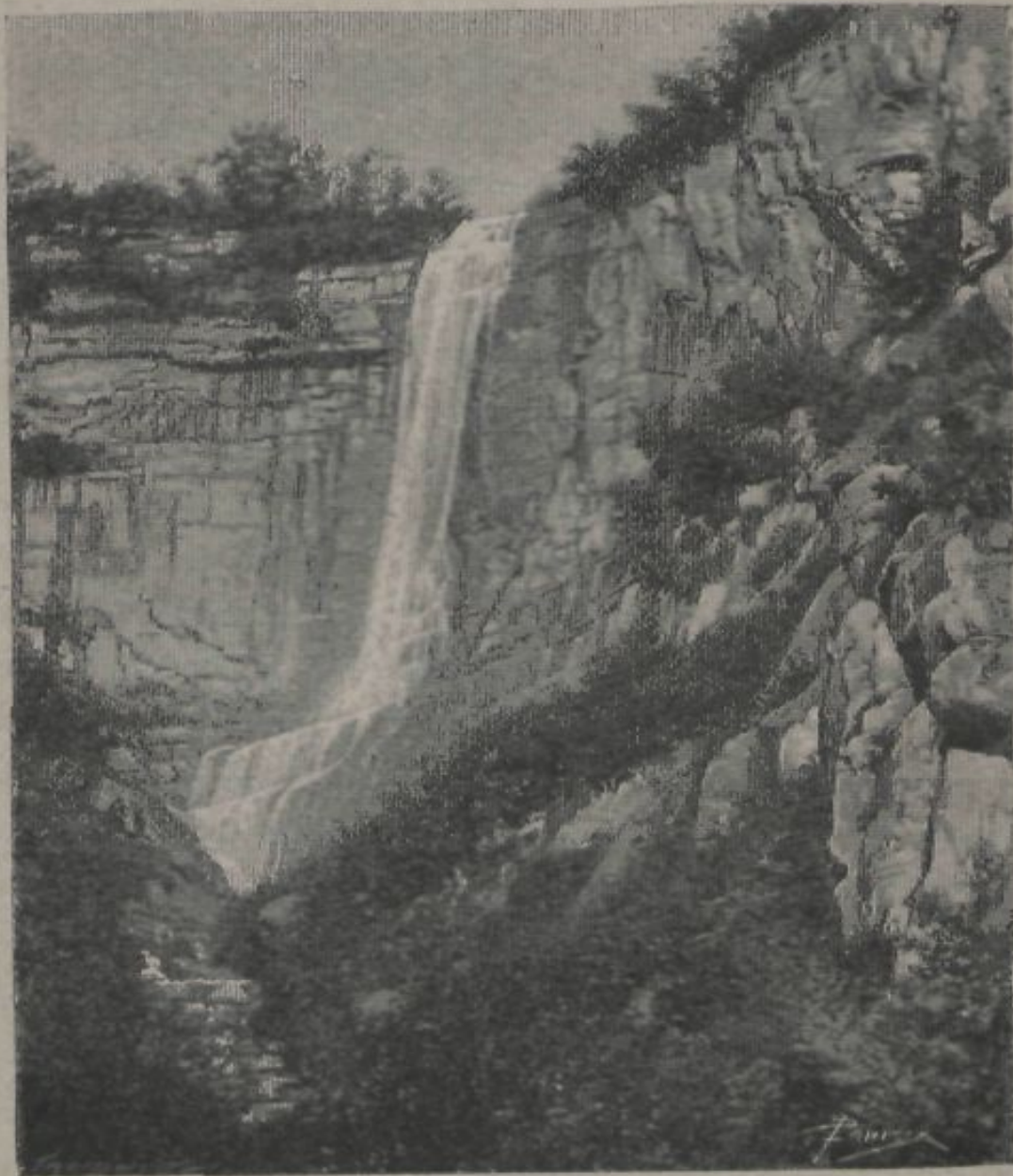
SANT PRIVAT.—CAPITELLS DE LA PICA
D' AYGUA BENEYTA.

Dibuix de D. Lluís Ventosa.

Privat, que travessàrem als deu minuts per un pontet de fusta. Desde allí comença l' ayguavés de la serra formant una grandiosa coma. La pujada es rapidissima entre ginebrons y boixos que creixen arréu pel cendró rocam, fins á arribar al rellaix que hi ha al peu dels singles. Eram allí á las 9 h. 22 m. y ferem un ratet d' alto pera mirar la espléndida perspectiva del amfiteatre de montanyas

que 'ns voltava per N. y O., deixant sols pel S. E. la vall de Sant Privat, en qual fons se destacava la plana d' Olot ab sa llisa superficie, com un estany petrificat, per la qual treyan lo cap los turons volcànichs. Al recó de la vessant, en direcció á tramontana, véyam lluir als raigs del sol que apareixia per intervals darrera las boyras, un inmens fil de plata que cayent d' un alterós single se perdia en un replá de roca, desfet en escuma. Era 'l *salt del Sallent*, cascata molt notable si no per son caudal d' aygua, per

sa extraordinaria elevació y per lo pintoresch del lloch ahont se troba.

SALT DEL SALLENT.

Dibuix de Palussá, d' una fotografia de D. A. Massó.

Tornàrem à emprendre 'l camí á las 9 h. 26 m. y aviat penetràrem en la espessa fageda que tapissa ab sa cabellera tots los replechs del single. A las 10 h. 2 m. nos de-

turàrem á las *Olletas*, petit oratori fet en la penya, ahont hi ha la imatge de la Verge tan venerada en tota la encontrada. En la actualitat s' está obrint en la roca una excavació en forma de túnel, pera bastirhi un santuari. Raja de la penya una font. Desde aquila pujada s' endinza en lo coll que forman los dos brassos del single en un sobtat zig-zag sempre per entre 'ls faigs y bóixos. A las 10 h. 50 m. arribárem al Santuari de Santa Magdalena (de Sant Privat 2 h.) quant ja la pluja comensava á ruixar-nos y l' horisont estava enterament tapat. (Ter. 14º, bar. 653 mm.)

Se compon lo santuari d' una casa d' aspecte molt ró-nech y miserable, á la qual hi ha anexa una capelleta. La construcció se troba colocada damunt del single al peu d' un turó de suau pendent que forma la cima del Puig-Sacau, y dista una hora de la ermita. Aquesta montanya, qual altitut segons lo mapa de 'n Coello es de 5438 peus, es una de las mes enlayradas de la gran estribació pirenayca que constituheix la divisoria entre 'l Ter y 'l Fluviá. La anomenám *Puig-Sacau* y no *Sacalm*, com se troba citada en moltes publicacions, porque en la primera forma la hem sentit anomenar clara y distintament per los meteixos ermitans de Santa Magdalena, y per varias personas de la encontrada de diversos estaments; per pertáner precisament al propietari nomenat en *Cau* de 'n Bas y ser mes que probable que sa casa ha pres nom de la montanya; y per trobar en Catalunya alguns turons que en elevadas serras portan lo meteix nom, com, per exemple, lo de la *Cau* sobre la cova Simanya en Sant Llorens del Munt.

La capella dedicada á Santa Magdalena, que porta aquest

nom, s' anomena també Santa Magdalena de Corneli per venerarshi, així meteix, dit Sant en son únich altar. Es de reduïdas dimensions, estructura romànica ab volta de canó y un petit ábside semicircular que en son interior presenta un senzill bordó al arranch de la petxina, y una finestréta en sagetera. En un dels murs laterals hi ha la porta d' entrada, ab montants de pedra y una tarja surmontada d' una creu y dos rams que porta la data de 1756, any en que 's verificaria la renovació de la obra.

L' altar forma uns requadros ab pinturas del sigle passat, de Santa Magdalena, Sant Corneli, Sant Esteve y Sant Pere, veyentshi en una escaparata lateral un Ecce-Homo, escultura bastant regular. Dependia abans eixa casa del Convent de Besalú. Actualment s' hi fa la festa y aplech lo diumenge passat la Santa titular.

A mitj dia, després d' haver fet un migratapat ab lo que portavam d' Olot, puix que en la ermita res s' hi troba, continuàrem la via cap á Vidrà desafiant la inclemencia del temps que amenassava tornar altra volta en pluja. Caminàrem cosa de mitj hora flanquejant las vessants; y arribant á un punt ahont lo camí 's pert entre la herba, se desorientá 'l guia, y comensàrem á ficarnos per entre un bosch de faigs sense poder trobar la sortida. Per fi no tinguérem mes remey que enviar lo guia al santuari en busca d' un dels homes de la casa que 'ns ensenyés lo camí. Mentres los tres companys estavam esperantlo, sobrevingué una desfeta tempestat: la aygua queya tan espessa que ni la atapahida capsalada dels faigs, ni l' únich paraygua que pera tots tres teniam, bastavan á resguardarnos; la nuvolada nos envoltava completament, y de tant en tant la claror sinistre d' un llampech esquin-

sava sos vels. Quan lo guia retornà ab un dels fills de la casa, sapat minyó que coneixia 'l terror pam á pam, no dubtàrem en seguir avant á despit dels elements. A peu tots, puix no era possible altra cosa, avansàrem per un viarany cobert enterament per la boscuria y á voltas tapat ab verdaderas barricadas de tronchs y rama, costum que tenen en aquellas terras pera que 'l bestiar no passid' una propietat á la altra y que pot posar en verdader perill als vianants. Malgrat nostre delit, l' ayguat anava creixent cada volta mes, los llamps se succehían, y, quan fórem damunt del relleix d' ahont se despren lo *salt del Sallent*, era l' espectacle de la naturalesa verament imponent. Massas d' aygua rogenca baixavan pel torrent de Sant Privat que dona origen á la cascata, y aqueixa queya ab bram aixordador que sols era dominat pel tró. Lo guia nos indicá la impossibilitat de continuar lo viatge, y anàrem á soplujarnos á la casa nomenada 'l *Sallent*, que aislada en aquella soletat está penjada damunt del single. Un bon espay deguérem caminar pel mitj de la aygua torrent amunt y arribàrem á la casa rabejats del tot. Ja feyam compte d' havernos de quedar alli á la nit, mes lo temporal aná mimvant, y á las 4 h. 55 m. poguérem deixar la casa, quan lo sol llumenava altra volta aquellas montanyas ab los daurats raigs de la tarde.

Tornàrem á agafar la dreta del torrent, ascendint per forta pujada entre grans fagedas, vegentse al fons de la corrent la aygua que s' estimba en pintoreschs saltants; y á las 5 h. 30 m. (ter. 10', bar. 65, *cirrus, cumulus*), eram al *Pla Traver* (35 minuts del *Sallent*) ,extensa y elevada plana de pastura, ahont se troban duas casas y las runas d' un establiment de remonta. Desde aquellas alturas van

distingintse, com onadas d' un mar, las ratllas blavencas de las serras que 's perden en l' horisó, y mes aprop apareixen las cendrosas testas de las singleras que semblan tocar al cel y per quals espadats cayres fan ressonar las grallas y 'ls corbs sos crits estridents y selvatges.

A las 5 h. 44 m. sempre en direcció N. O. arribàrem al *coll de Ciuret* (15 minuts de *Pla Traver*), divisoria d' unas y altrás ayguas y límit dels bisbats de Girona y de Vich. Presentava aquella collada á la hora en que hi pasàrem lo quadro mes bonich que puga imaginar-se. Figureu-vos una ampla canal de curva molt suau, encatifada en son fons d' un herbey d' esmeragda, que va á perdres entre l' ombriu dels abetars que coronan sos costats. A claps hi neix algun boix ó una sabina ó un corpulent faig hi blanqueja sa soca. Los raigs del sol ponent hi relliscan fent brillar la molsa y 'l fullam d' ahont penjan encara gemadas las gotas de la pluja, extenent las llargas ombres que projectan las plantas. Sota 'l gran faig pastura 'l bestiar boví fent dringar las esquellas, y las cabras s' enfilan pels esqueys á escapsar los brots mes tendres. Lo àpacible de la hora; la frescor de la terra; los variats tons del boscatge; un cel blau puríssim, banyat d' una llum daurada y resplendent; tot contribuïa á formar un conjunt d' idíllica bellesa, com sols pot contemplarse en las terras altas, y com jo no havia vist may.

Desde la collada emprenguérem la baixada al *caseriu de Ciuret*, agregat á Vidrá, situat en una vall per ahont s' escorre un torrent tributari del Gés, mormolant entre grans masses de fagedas. Las casas, per aquella vall escampadas, se dedican especialment á la cria de bestiar cavallar y boví, trobantse 'ls camins sovint interceptats ab tancas, al objecte indicat.

Seguint la corrent travessàrem sa aygua, y després la del Gés, que passa encaixonat entre elevadíssimas vessants, cobertas de verdor, y á las 7 h. 50 arribàrem á Vidrà, á punt en que la fosca s' havia ensenyorit del espay. (De Ciuret á Vidrà 1 h. 30 m.)

Está situat Vidrà en la vessant dreta del Gés (no en la esquerra com indica la carta de 'n Coello), y es poble d' aspecte rónesh, si bé que bellament situat. Es parroquia del bisbat de Vich, pertanyent á las provincias de Girona y Barcelona, la majort part á la primera, formant lo Gés la partió, y comprenent, á més del municipi de Vidrà, los de La Bola y Besora. La parróquia té uns 500 habitants, y celebra la festa major lo quart diumenge de Setembre, fentse antiguament per Sant Hilari. Lo clima es fret y sá; y sos habitants se dedican principalment al treball del camp y cria de bestiar, haventhi grans propietaris y contentse en lo poble alguns oficis. Lo correu se reb per Vallfogona y Ripoll. Hi ha en lo poble una antigua casa senyorial dita lo *Cavaller*. Las distancias als pobles ve-hins son:

La Bola.	2 h.	30 m.
Sant Privat per lá collada de Bracons .	3 »	30 »
Sant Bartomeu, sufragánea de Vidrà. .	1 »	30 »
Ciuret	1 »	
Llayers.	2 »	30 »
Besora.	1 »	
S. Pere de Torelló.	2 »	

Passàrem la nit al hostal de davant la iglesia, ahont se 'ns doná pobre hospedatge, encara que net y ben acon-

duhit; y al matí del 24 després d' haver visitat lo temple de construcció moderna y sens cap detall notable, passàrem á saludar al Sr. Rector, qui 'ns rebé molt afablement, facilitantnos alguns dels datos estadístichs consignats.

Deixàrem lo poble á las 7 h. 15 m., després d' haver despatxat al guia d' Olot ab las cavalleries, y 'ns encaminàrem al santuari de Bellmunt. Lo dia 's presentava espléndit: una atmósfera pura y una temperatura fresca davan dalè pera 'l viatge. A las 7 h. 25 m. agafàrem un trencall á la dreta del camí que va á Sant Quirse de Besora, y 'ns enfilàrem cap á la carena. Als cinch minuts ja nostra vista 's passejava per un ample horisont.

Continuàrem després d' un petit descans, sempre per la carena, per las *bagas d' en Xicoy*, de roures y faigs; y la de *Canamàs*, ahont creixen los trémols; y á las 8 h. 25 m. eram al *Bosch de las Fajas* ahont comensa la pujada al turó. Es aquesta per un caminet en zig-zag, atapahit de faigs y avellaners, que li donan ombra regalada, semblant un parch natural, molt bonich de veure, si fatigós de pujarhi. Assolíam á las 8 h. 42 m. (ter. 15°, bar. 655 mm.) lo santuari de Bellmunt, situat en un planell que forma la montanya en son cim, y que per la part de Vidrà se presenta com unít ab la serra; per la cara que mira á la plana de Vich, forma un single de gran profunditat. Lo horisont inmens que desde allí s' ovira está format al N. per la serra de Milany; á E. N. E. Puig-Sacau; á E. S. E. Cabrera; á S. E. S. Sant Miquel de Solterra; á S. Montseny; á S. O. Montserrat; á S. S. O. Sant Pere de Torelló; á S. O. Sant Feliu de Torelló; á O. S. O. Orís; á O. Serras de Paguera; á N. O. Castell de Besora y darrera la Serra de Cadi. L' edifici, encara que de planta románica, ha

PERTENECIENTE A LA BIBLIOTECA
DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

sigut renovat varias voltas, puix ha suferit ab motiu de las guerras, cremas y destruccions. Lo temple está for-

BELLMUNT.
CANALOBRE DEL SANTUARI.
Dibuix de D. Ll. Ventosa.

mat per una nau de parets llisas, ab crehuer y volta rebaixada ab llunetons, tal vegada posterior á la fetxa dels murs. L'altar major es d' aquest barroch modern que ni arriba á tenir aquella certa grandiositat que caracteriza l' antich. La imatge de la Verge que s' hi venera es petita, de color negrós y d' aspecte antich. Sobre la tradició de sa troballa se llegeixen en los *Goigs* varis datos curiosos.

Com á notable hi copiàrem un canalobre de ferro, é hi vegerem alguns antichs retaules y una cadena ab grillet, presentalla de que se 'n conta una tradició.

Se veu desde allí com d' un colossal balcó, la plana de Vich, y s' oviran, com hem indicat, las principals serras de Catalunya. Sa si-

tuació, sobre aquell esquenall de roca exposa al edifici á la furia de las tempestats, en termes, que durant la del diumenge anterior al dia en que hi arribarem, havian

caygut quatre exhalacions en lo para-llamps que la resguarda.

A las 10 h. del matí deixávam Bellmunt, emprenent la baixada rápida per un soley pedregós, clapat de boixos y roures nanos, fins á arribar al fons de la coma, ahont brollava la aygua d' un torrent. Al sortir d' aquell replech de singles, divisárem ja al lluny, sota nostre, á Sant Pere de Torelló. Tirárem llavors per una dressera que segueix lo llom d' uns com plans inclinats de roca cendrosa. Res més estrany que aquella naturalesa. A la frescal verdor de las valls interiors de la serra, succeheix lo xardorós caliu d' un terror nú de tota herba y ahont lo sol reflecta sos raigs abrusants. A las 11 h. 50 m. eram á Sant Pere de Torelló, poble gran, situat en lo plá. Son aspecte denota haver tingut bastanta importancia, especialment durant los sigles xvi y xvii, com ho indican las moltas casas que en la llinda de la porta duhen fetxas d' aquellas centurias y 'ls atributs de diferents oficis; dels que 'n copiárem los d' un ferrer, per sa curiositat. La iglesia parroquial es grandiosa, d' un estil compost bastant sever de líneas; té una sola nau ab capellas laterals, travessats sos murs divisoris per un corredor. En la portada hi ha la data de 1747.

Desde allí seguirem per la carretera que dirigeix á Sant Feliu; passárem per prop la *Font Santa*; vegérem al lluny lo campanar y ábside-románich de Sant Vicens y á las 1 h. 15 m. entrárem á Sant Feliu de Torelló, vila alegre y freqüentada durant l' estiu. En la fonda de Joseph Bosch, que 's recomana per ser lo servey molt comfortable, nos serviren un espléndit dinar, y ab lo tren de la tarde, línea de Sant Joan, regressárem á Barcelona, gojosos d' haver visitat una de las encontradas catalanas ahont la naturale-

sa, com donzella modesta, amaga en lo fondo recés de las montanyas la tendror de verge que tan realsa sa bellesa suprema.

Los travalls fets durant la excursió, son los següents:

Per lo Sr. Massó: Fotografías del Portal dels Apóstols, interior del claustre de la Seu de Girona y vista general de Castellfollit.—Datos, itineraris y observacions metereológicas.

Per lo Sr. Ventosa: Dibuixos del campanar de Sant Feliu de Girona; pica d' aygua beneyta de Sant Privat y cana-lobre de Bellmunt.

Per lo Sr. Auléstia: Dibuix d' una llinda d' una porta de Sant Pere de Torelló.—Datos arqueològichs y pintoreschs.

ANTONI AULÈSTIA Y PIJOAN.
